

ІГРОВА ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Вікторія Пенцак,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: viktoriapenzak0309@gmail.com

Науковий керівник: **Марія Козак,**
асистент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
E-mail: viktoriapenzak0309@gmail.com

Сучасна освітня парадигма все більше орієнтується на створення безпечного, відкритого та інклюзивного середовища, в якому кожна дитина має право на розвиток, незалежно від її психофізичних особливостей. У контексті інклюзивної освіти особливої уваги набуває проблема мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку, адже саме мовлення є ключовим засобом пізнання світу, взаємодії з однолітками та дорослими, формування особистості.

Відомо, що дошкільний вік — це період найбільш інтенсивного мовленнєвого розвитку. У цей час закладаються основи комунікативної компетентності, активізуються психічні процеси, формується соціальна поведінка. Однак, згідно з даними логопедичної практики, значна кількість дітей цього віку мають ті чи інші порушення мовлення. Серед них найбільш поширеними є фонетико-фонематичні недоліки, загальне недорозвинення мовлення, заїкання, дислалія, ринолалія, дизартрія. У випадку, коли дитина з порушенням мовлення перебуває в інклюзивному середовищі, виникає необхідність у використанні спеціальних методів, що дозволяють забезпечити її повноцінний розвиток. Одним із таких методів є ігрова терапія [1, с. 106].

Ігрова терапія як напрям логопедичної корекційної роботи має численні переваги. Вона не тільки активізує мовленнєву діяльність, а й сприяє зниженню тривожності, підвищенню самооцінки, стимулює креативність і мотивацію. Гра дозволяє створити ситуації, максимально наближені до реального життя, в яких дитина використовує мовлення як засіб взаємодії. Застосування гри у корекційній діяльності забезпечує природність і ненав'язливість процесу навчання.

У працях сучасних дослідників, зокрема А. Богуш, О. Чепки та Ю. Рібцун, підкреслюється важливість ігрових форм як інструменту корекційної допомоги. Вчені вказують, що використання гри у роботі з дітьми, які мають особливості мовленнєвого розвитку, активізує мовленнєву діяльність, сприяє соціалізації та полегшує адаптацію в навчальному колективі. Водночас зазначається, що ефективність залежить не лише від правильно підібраної методики, а й від урахування індивідуальних особливостей дитини. Саме тому потреба вдосконалення ігрових методик у логопедичній практиці залишається актуальною.

Особливої ваги в інклюзивному освітньому процесі набуває роль дорослого — логопеда, вихователя чи асистента дитини у підтримці та моделюванні мовленнєвих ситуацій під час гри. Саме дорослий виступає фасилітатором комунікації, створює умови для взаємодії між дітьми, коригує неправильне мовлення у м'який, ненав'язливий спосіб, підказує мовленнєві зразки, що відповідають ситуації. У контексті гри дитина не відчуває тиску, а тому легше йде на контакт, більше говорить, з цікавістю включається в завдання. Таким чином, гра перетворюється на ефективний тренажер комунікативних умінь, сприяє формуванню позитивного досвіду спілкування та зменшенню страху перед помилками, що особливо важливо для дітей з мовленнєвими порушеннями [1, с. 114].

Ігрова терапія в умовах інклюзивного навчання має комплексний характер. Вона може реалізовуватися через різні види ігор: дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, театралізовані, логоритмічні тощо. Кожен вид

гри виконує певну функцію: стимулює мовленнєву активність, розвиває фонематичний слух, коригує звуковимову, формує граматичну будову мовлення. Наприклад, сюжетно-рольові ігри сприяють формуванню зв'язного мовлення, логоритмічні – удосконаленню артикуляційної моторики, а мовленнєві ігри з картками або предметами – розширенню словникового запасу [3].

Важливо, що гра дає змогу логопеду або вихователю створити таку ситуацію, у якій дитина природно прагне спілкуватися, висловлювати власні думки, уточнювати та ставити запитання. У таких умовах мовленнєва активність підвищується, а успішне подолання мовленнєвих труднощів відбувається швидше й ефективніше. Діти з порушеннями мовлення часто відчують труднощі у спілкуванні, що призводить до замкненості або агресивної поведінки. Через ігрову діяльність вони мають можливість відчувати себе прийнятими, значущими, що позитивно впливає на їхню самооцінку [2, с. 67].

Крім того, ігрова терапія виконує діагностичну функцію: під час гри педагог може виявити особливості розвитку мовлення, помітити труднощі у вимові, розумінні, побудові речень, а також оцінити емоційний стан дитини. Це дозволяє своєчасно адаптувати індивідуальну програму розвитку.

Успішність використання ігрової терапії у роботі з дошкільниками з особливими освітніми потребами значною мірою залежить від рівня професійної підготовки фахівця. Важливо, щоб педагогічні працівники володіли не тільки теоретичними знаннями про мовленнєвий розвиток дитини, а й практичними навичками застосування ігрових методів. Зокрема, логопед повинен уміти гнучко реагувати на ситуацію, будувати партнерські стосунки з дитиною, адаптувати завдання відповідно до її рівня розвитку. Окрім того, ефективність логопедичної допомоги підвищується за умови активної співпраці з батьками, які продовжують

заняття вдома, закріплюючи набуті вміння в повсякденному спілкуванні [4, с. 396].

Не менш важливим є створення сприятливого середовища в закладі дошкільної освіти. Це передбачає організацію спеціальних ігрових зон, наявність логопедичних кабінетів, дидактичного матеріалу, інтерактивних засобів навчання. Ігровий простір має бути безпечним, привабливим, стимулюючим до активної участі у діяльності.

Таким чином, ігрова терапія є дієвим засобом мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку в інклюзивному середовищі. Її ефективність підтверджується не лише практикою, а й науковими дослідженнями. Гра допомагає подолати психологічні бар'єри, створює позитивну мотивацію до навчання, розкриває потенціал кожної дитини. Подальші дослідження та впровадження новітніх ігрових методик у логопедичну практику сприятимуть формуванню інклюзивного простору, де кожна дитина зможе повноцінно реалізувати свої можливості.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. Київ : Слово, 2015. 246 с.
2. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ [Вид. Л. Галіцина], 2006. 119 с.
3. Рібцун Ю. В. Гра як засіб мовленнєвого розвитку молодших дошкільників із ЗНМ. *Теорія і практика сучасної логопедії*: зб. наук. праць. Київ : Актуальна освіта, 2004. Вип. 1. С. 150–165.
4. Тищенко В. В. Логопедична тераностика: концепт нового напрямку діагностики та корекції мовленнєвих порушень *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2016. № 7. С. 393–402.